

stavljanje novoga broja tradicionalno se očekuje u sklopu narednoga znanstveno-stručnog skupa 2014. godine.

Ivan Žagar

***Fažanski libar 7*, zbornik radova 7. Fažanskog kolokvija, Fažana: Općina Fažana – Amforapress Pula, 2014., 192 str.**

Zahvaljujući izdavačkim naporima Općine Fažana i pulskoga Amforapressa objelodanjen je 2014. sedmi svezak zbornika *Fažanski libar*, u kojemu su objedinjena izlaganja sudionikâ 7. Fažanskoga kolokvija *Fažana kroz stoljeća* održanoga 2013. U prikazanu su publikaciju utkani fragmenti iznimno značajne kuturno-povijesne baštine fažanskoga područja, čime se obogaćuju postojeće i na vidjelo iznose nove znanstvene spoznaje o tome živopisnome mediteranskom podneblju, stoga se objavljivanjem ove edicije nastavlja niz zbornika koji predstavljaju svojevrsnu riznicu zavičajnoga znanja.

Zbornik započinje uobičajenom uredničkom napomenom, iza koje slijedi prilog načelnice Općine Fažana Ade Damjanac na hrvatskome (9-12) i talijanskome jeziku (13-15), u kojemu se izlažu rezultati najvažnijih razvojnih projekata tijekom proteklih pet godina, a ujedno se upozorava na važnost očuvanja, dokumentiranja i promicanja kulturnoga i prirodnoga nasljeđa ovoga kraja bogate te nadasve zanimljive prošlosti.

Prvi članak naslova „Nastanjenici iz Fažane i s Brijuna u Puli: prilog poznavanju novovjekovnih migracijskih kontakata u južnoj Istri“ (17-42) potpisuje Slaven Bertoša, a rezultat je autorova istraživačkoga napora u proučavanju pulskih matičnih knjiga, pohranjenih u Državnome arhivu u Pazinu. Obradeno arhivsko gradivo, koje pokriva razdoblje od 1613. do 1817., omogućuje sistematičan uvid u dosad nepoznate podatke o doseljenim Fažancima i Brijuncima u Puli, stoga predstavljaju dragocjen prinos poznavanju intenzivnih migracijskih kretanja te osvjetljaju brojne sastavnice južnoistarske povijesti s dosad nepoznatoga gledišta.

Ilija Jakovljević (45-55) osvrnuo se na ulogu znamenitoga biskupa Jurja Dobrile u promicanju ravnopravnosti i međusobnoga poštivanja pripadnika različitih naroda na istarskome poluotoku, kao i na njegovo zalaganje za ostvarivanje temeljnih ljudskih prava na svim područjima života. Posebna

je pozornost posvećena biskupovu inzistiranju na odgoju mladeži prožetom kršćanskim načelima, kao i njegovoj gorljivoj borbi za decentralizaciju Istre, a u završnome se dijelu iznose tragovi o Dobrilinim pastoralnim pohodima Fažani.

Alida Perkov (57-77) razmotrila je razvoj fažanskoga gospodarstva početkom XX. stoljeća, na koji je pozitivno utjecao elitni turizam na Brijunima – čiji počeci sežu na kraj prethodnoga stoljeća – kao i proglašenje Pule glavnim vojnopomorskim središtem. Sastavnim dijelom gospodarskoga sustava bila je i učinkovita prometna infrastruktura, a pored tradicionalne poljoprivrede i ribarstva, fažanski su poduzetnici razvili i riboprerađivačku industriju, trgovinu, tiskarstvo i ugostiteljstvo, dok je nekolicina proizvođača sudjelovanjem na Prvoj istarskoj pokrajinskoj izložbi, održanoj 1910. u Kopru, promicala svoju djelatnost, čime se uključila u praćenje relevantnih gospodarskih trendova.

Okosnicu priloga Kristine Džin (79-92) predstavlja djelovanje bečkoga industrijalca Paula Kupelwiesera kao promicatelja kulturno-povijesnoga i arheološkoga nasljeđa Brijunskoga otočja, koje je početkom XX. stoljeća uzdigao na razinu značajnoga odmarališta austro-ugarske i europske aristokracije. Zahvaljujući njegovu angažiranju šumarskoga stručnjaka Alojza Čufara, koji se posvetio brizi o biljnom pokrovu te parkovnom uređenju prostora, kao i arheološko-konzervatorskim radovima Antona Gnirsa, uspjele su se očuvati temeljne specifičnosti brijunskoga identiteta.

Pregled prvih turističkih publikacija, u kojima se zrcale prirodne ljepote i kulturna raznolikost jadranskoga, a samim time i zanimljivosti fažanskoga prostora, donosi se u članku Nataše Urošević (95-119). Detaljnom analizom putopisâ i vodičâ autorica je utvrdila kako se u ranijim razdobljima obrađene grade ističe strateška važnost Fažanskoga zaljeva kao sigurnoga sidrišta austrijske flote te brijunskih utvrda, koje su štitile pulsku ratnu luku, dok se u onima s početka XX. stoljeća ukazuje na razvijenu prometnu komunikaciju i turističku infrastrukturu, kao i na antičke znamenitosti koje su otkrivene prilikom arheoloških iskanja.

Fažanske matične knjige iz razdoblja talijanske uprave u Istri, kao svojevrsna svjedočanstva provođenja iredentističke politike i potiranja hrvatskoga nacionalnog identiteta, predmetom su rada Alojza Štokovića (121-129), u kojemu je razmotrio političke okolnosti u Istri nakon završetka Prvoga svjetskog rata, posebno se osvrnuvši na proces mijenjanja prezimenâ

i toponimâ u talijanski oblik, čime su se nastojali izbrisati tragovi prošlosti, duboko usađeni u svijesti istarskoga čovjeka, a samim time i Fažanaca, što je uvjetovalo promjenu ljudskih sudbina i gubitak njihove samosvojnosti.

Slijedi prilog pok. Olge Milotti, posljednje talijanske učiteljice u Fažani, na talijanskome (131-132) i hrvatskome jeziku (133-135), u kojemu je oživjela vlastita sjećanja na mjesto skrenuvši pozornost na dijelom dobrovoljno, a dijelom prisilno iseljavanje brijunskih žitelja – posebice onih protalijanske orijentacije – koji nisu željeli prijeći pod jugoslavensku komunističku vlast, istaknuvši pritom nadu u ponovno otvaranje talijanske škole u Fažani.

Razvoj socijalnoga turizma na fažanskome priobalju obradio je Igor Duda (137-145) ukazujući na njegov pozitivan utjecaj na proces demokratizacije turističke prakse i modernizacije u svakodnevicu. Na osnovi analize povijesnih izvora iznio je i podatke o osnivanju, uređenosti i načinu rada odmarališta – namijenjenoga ponajprije radnicima i službenicima zaposlenima u Centralnom komitetu Saveza komunista Hrvatske (CK SKH) – za koje se s vremenom uobičajio naziv „Vila CK“.

Koristeći se Spomenicom Osnovne škole Fažana kao nezaobilaznim izvorom podataka o važnim zbivanjima i aktivnostima škole, ali i političkim događanjima koja su odredila tijek razvoja društva i okoline, Filip Zoričić (147-153) prikazao je povijest školstva u Fažani, čiji počeci datiraju iz 1817. Osvrnuo se na društveno-političke i gospodarske promjene koje su utjecale na cjelokupan život na tamošnjemu području, a upravo zahvaljujući Spomenici, u kojoj se kriju brojne zanimljivosti od povijesnoga, ali i sentimentalnoga značenja, djelić fažanske prošlosti uspio se sačuvati od zaborava.

Na temelju usmene predaje i dokumentacije iz Državnoga arhiva u Pazinu Liliana Vranjican (155-165) razmotrila je djelovanje tvornice za preradu žuke (brnistre) i užarije, koja je za svojega kratkoga dvogodišnjeg postojanja tijekom 1950-ih pridonijela unapređenju lokalnoga gospodarstva.

U prilogu Gliša Raškovića (167-173) težište je na zakonskim okvirima hidrogeoloških istraživanja i korištenja podzemnih voda, pri čemu se ukazuje na važnost izvođenja hidroistražnih radova s ciljem očuvanja i poboljšanja kakvoće i namjenske uporabljivosti voda.

„Maslina kao umjetničko djelo“ (175-183) tema je posljednjega rada iz pera Saše Matjašiča, u kojemu je predstavio svoj životni put od samih početaka umjetničkoga stvaranja do oblikovanja vrhunskih skulptorskih ostvarenja, koja su predstavljena na raznim domaćim i inozemnim izložbama.

Sedmi svezak *Fažanskoga libra* slijedi niz publikacija u čijemu je ishodištu znanstveno istraživanje i društveno promicanje zavičajne baštine predstavljajući nepresušno vrelo obilja dragocjenih podataka o raznolikim sastavnicama osebuje prošlosti, ali i sadašnjosti istarske mikroregije. Objedinjujući priloge autorâ različitih znanstvenih usmjerenja, opremljenih bogatim slikovnim materijalom i sažecima na talijanskome jeziku, što ih čini privlačnima i inozemnoj javnosti, ovaj zbornik nesumnjivo pridonosi interdisciplinarnosti znanstvenoga rada, služeći pritom kao poticaj za otkrivanje mnoštva novih saznanja o lokalnoj povijesti, koja pruža nebrojene mogućnosti proučavanja zanemarenih tema iz zakutaka regionalne historiografije.

Samanta Paronić

***Acta Histriae*, l. 21, št. 1-2, 3 in 4, Koper 2013, 902 (152 + 326 + 424) str.**

V letu 2013 so izšle štiri številke znanstvene revije *Acta Histriae*, s katerimi je Zgodovinsko društvo za južno Primorsko ponudilo zelo pester izbor znanstvenih prispevkov. Ti segajo od srednjega veka pa vse do obdobja razpada Jugoslavije. Za vsebinsko raznolikost, značilno za *Acta Histriae*, je poskrbljeno s tematikami, ki zajemajo gospodarske, demografske, biografske, socialne, vojne, politične in diplomatske razprave ter še mnogo drugih.

V prvi, dvojni številki (1-2), je zbranih 8 znanstvenih prispevkov. Prvi prispevek se posveča vprašanju, ki je bilo do sedaj s strani zgodovinskega pravzaprav spregledano, in sicer posledicam julbanskih izgrediv na mameluško gospodarstvo v obdobju med letoma 1468 in 1517 (Wan Kamal Mujani, „The economic effects of the Julbān riots during the Mamlūk period [1468-1517]“). V naslednjem prispevku avtor analizira pisemsko korespondenco intelektualca in diplomata Girolama Muzia, ki jo navede kot primer nove oblike pisem – epistolografija *volgare* (Tilen Glavina, „»Koprčan« Girolamo Muzio: pisma o renesančnem humanizmu“). Cristian Luca je pripravil članek o beneški družini tolmačev („Notes on the family wealth and career progression of Cristoforo Tarsia and his sons, Dragomans of the Venetian Embassy in Constantinople [1618-1716]“), medtem ko je Miha Kosmač z analizo življenja v „posebnih bataljonih“ poskrbel za vsebinsko sodobnejšo temo („Življenje in strategije preživetja Primorcev v »posebnih